Sveriges Kulturskoleråds remissyttrande

Spetsutbildning i musik i grundskolan – en försöksverksamhet

Sveriges Kulturskoleråd har tagit del av promemorian *Spetsutbildning i musik i grundskolan – en försöksverksamhet* (Ds 2026:13).

Kulturskolerådet delar utredningens utgångspunkt att staten behöver ta ett större ansvar för barns och ungas möjligheter till konstnärlig fördjupning. Vi delar också bedömningen att kommunernas skilda ekonomiska och organisatoriska förutsättningar kan leda till olikvärdig tillgång till kvalificerad undervisning och att statlig finansiering därför behövs för att upprätthålla kvalitet och likvärdighet.

Kulturskolerådets bedömning är att:

- den föreslagna modellen är för begränsad i fråga om såväl konstområden som geografisk räckvidd för att möta det bredare behovet av konstnärlig fördjupning bland barn och unga,
- ett nytt statligt åtagande för konstnärlig fördjupning bör utformas bredare och ge utrymme för flera konstområden, även sådana som inte motsvarar grundskolans traditionella ämnesindelning,
- en nationell modell bör bygga på samspel mellan lokal, regional, nationell och internationell nivå och ta till vara befintliga verksamheter, strukturer och utvecklingsmiljöer, såsom kulturskolan,
- ansvar, organisering och finansiering behöver tydliggöras om kulturskolans personal, lokaler eller andra lokala resurser ska användas inom en statligt initierad satsning.

Kulturskolerådet avstyrker därför utredningens förslag i dess nuvarande form.

Bakgrund

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå hur en försöksverksamhet med spetsutbildning i musik kan utformas och införas i grundskolan. Syftet är att ge elever med stort intresse och särskild begåvning inom musik bättre möjligheter att utveckla sina kunskaper och färdigheter redan under grundskoletiden.

Förslaget innebär bland annat att spetsutbildning ska kunna starta i årskurs 1 eller 5, att ett särskilt ämne – musik spets – införs, att färdighetsprov används vid antagning och urval samt att undervisningen omfattar individuell instrumentalundervisning och utökad undervisningstid. Försöksverksamheten föreslås omfatta högst 15 utbildningar och högst 450 platser per årskurs och finansieras genom ett riktat statsbidrag.

Kulturskolerådets bedömning av utredningens förslag

Kulturskolerådet ser positivt på ambitionen att förbättra möjligheterna för barn och unga att utvecklas långt inom ett konstområde. Vår invändning gäller inte satsningen på musik, utan att den föreslagna modellen är alltför begränsad för att svara mot den större utmaning som utredningen aktualiserar.

Försöksverksamheten föreslås omfatta högst 15 utbildningar och högst 450 platser per årskurs. Även med en geografisk spridning innebär modellen att möjligheten att delta kommer att vara beroende av var eleven bor och av att en grundskolehuvudman i närområdet har möjlighet och vilja att delta. Utredningen konstaterar att den föreslagna geografiska spridningen inte kan säkerställa att utbildningen blir tillgänglig för elever i alla delar av landet.

Att möjligheterna till konstnärlig fördjupning inom en försöksverksamhet är begränsade är förståeligt. Kulturskolerådet menar samtidigt att ett långsiktigt statligt åtagande bör utformas så att försöksverksamheten kan ingå i en bredare struktur, där fler barn och unga över tid ges möjlighet att utvecklas utifrån sina förutsättningar och ambitioner.

Vi ser också skäl att problematisera att modellen knyter en tydligt prestations- och yrkesinriktad utbildningskedja till barn redan från de första skolåren. Utredningen föreslår antagning genom färdighetsprov från årskurs 1 och motiverar utbildningen bland annat med framtida högre studier, yrkesutövning och musiklivets kompetensförsörjning.

Ett sådant perspektiv behöver vägas mot att barns konstnärliga utveckling kan ta olika vägar och ske vid olika tidpunkter samt mot värden som lust, skapande, bredd och möjligheten att utveckla ett konstnärligt intresse utan tidig selektion.

Kulturskolerådet bedömer vidare att det finns en risk att förslaget tillskriver en begränsad grundskoleinsats större betydelse för musiklivets långsiktiga kompetensförsörjning än vad som kan beläggas. Utredningen kopplar satsningen till svenska musikers konkurrenskraft och till återväxten i det professionella musiklivet, men konstaterar samtidigt att sådana effekter kan förväntas först på lång sikt och att det är svårt att bedöma i vilken utsträckning försöksverksamheten faktiskt kommer att påverka tillgången till professionellt verksamma musiker.

Kompetensförsörjningen inom det professionella musiklivet påverkas också av senare delar av utbildningskedjan och av villkoren för utbildning och yrkesliv. En försöksverksamhet i ett begränsat antal grundskolor bör därför inte ensam förväntas lösa en mer komplex och långsiktig strukturfråga.

Modellen omfattar dessutom endast musik. Behovet av konstnärlig fördjupning finns inom fler konstområden och även inom uttryck som inte motsvarar grundskolans traditionella ämnesindelning. Ett nytt statligt åtagande för barns och ungas konstnärliga fördjupning bör därför utformas så att det kan omfatta en större bredd av konstnärliga uttryck.

Behov av en sammanhållen nationell modell

Kulturskolerådet anser att staten bör ta ett samlat ansvar för frågan om konstnärlig fördjupning och talangutveckling. Ett sådant ansvar behöver omfatta lokal, regional, nationell och internationell nivå och skapa möjligheter för barn och unga oberoende av bostadsort.

Konstnärlig fördjupning och talangutveckling bör inte förstås som en enskild utbildningsinsats, utan som en sammanhängande kedja av möjligheter över tid. Den kan börja i en lokal verksamhet och därefter utvecklas genom regionala och nationella fördjupningsmiljöer samt genom internationella utbyten, läger, studier och möten med andra unga och professionella utövare. Sådana erfarenheter kan vara viktiga byggstenar både för

den konstnärliga utvecklingen och för möjligheten att orientera sig mot vidare utbildning och yrkesliv. En nationell modell bör därför skapa förutsättningar för rörelse mellan lokal, regional, nationell och internationell nivå, snarare än att koncentrera ansvaret till ett begränsat antal skolenheter.

Vi menar därför att regeringen bör utreda en nationell modell för konstnärlig fördjupning där kulturskolan kan utgöra en lokal bas och där regionala och nationella resurser kan kopplas till denna. En sådan modell skulle kunna omfatta olika former av fördjupad undervisning, specialistkompetens, regionala och nationella miljöer samt möjligheter till samverkan mellan kommuner, kulturskolor, utbildningsinstitutioner och professionellt kulturliv.

En sådan konstruktion skulle också kunna omfatta konstnärliga uttryck som i dag saknar en sammanhållen utbildningskedja eller som inte ryms inom grundskolans traditionella ämnesstruktur.

Kulturskolans roll behöver tydliggöras

Utredningen beskriver kulturskolan som en viktig del av utbildningskedjan. Kulturskolans lärare lyfts fram som en betydelsefull kompetensresurs och utredningen konstaterar att ändamålsenliga lokaler för musikundervisning ofta finns inom kulturskolan.

I konsekvensanalysen nämns också möjligheter till samverkan kring bland annat lärarresurser, ensembleverksamhet och orkesterverksamhet.

Samtidigt är det inte tillräckligt tydligt hur en sådan samverkan ska organiseras och finansieras. Om kulturskolans personal, lokaler eller andra resurser ska användas inom en statligt initierad spetsutbildning behöver ansvarsfördelningen mellan grundskolans huvudman och kulturskolan vara tydlig.

Kulturskolerådet vill särskilt framhålla att en sådan samverkan inte får innebära att resurser omfördelas från kulturskolans ordinarie verksamhet. Ett nytt statligt åtagande måste också finansiera de resurser som krävs för att kulturskolan ska kunna medverka.

Sammanfattande bedömning

Kulturskolerådet delar således utredningens ambition att skapa bättre möjligheter till konstnärlig fördjupning och dess slutsats att staten behöver ta ett större ansvar för likvärdigheten. Vi bedömer dock att den föreslagna försöksverksamheten är för begränsad vad gäller såväl konstområden som geografisk räckvidd för att möta det bredare behov som finns.

Kulturskolerådet avstyrker därför förslaget i dess nuvarande form och förordar att regeringen i stället tar initiativ till en bredare nationell modell för barns och ungas möjligheter till konstnärlig fördjupning, där kulturskolan, regionala strukturer och nationella resurser kan bilda en sammanhängande helhet.

Magnus Ekwall
Ordförande för Sveriges Kulturskoleråd